

Werkplan Peutergroep Kinderopvang 't Mereltje
Aanvulling op het pedagogisch beleidsplan 0 tot 13 jaar van Kinderopvang 't Mereltje

Inhoudsopgave

1. Inleiding werkplan peutergroep
2. Dagritme
3. Ontwikkelingsfase
4. Uk & Puk
5. Voorbereiden op school
6. Communicatie

1. Inleiding werkplan peutergroep

Kinderen vanaf 2 jaar hebben al een enorme ontwikkeling doorgemaakt. Met eten, drinken en aankleden hebben ze nauwelijks nog hulp nodig. Ze spelen steeds langer en geconcentreerder. De middagdutjes worden korter. Nog even... en ze gaan naar school.

Bij Kinderopvang 't Mereltje vinden we dat deze kinderen een eigen groep verdienen. Met eigen speelgoed, eigen activiteiten en eigen leeftijdsgenootjes. Peuters hebben immers andere interesses en een andere speelbehoefte dan een baby of dreumes. In een peutergroep leren ze delen, ontdekken ze vriendschappen en bereiden ze zich alvast voor op de 'grote' school.

Daarom bekijken we, wanneer een kind 2 jaar wordt, of hij/zij kan doorstromen naar een peutergroep. Dit gaat in overleg met de ouders, de pedagogisch medewerkers en de afdeling Planning. In dit document lichten we onze kijk op de peutergroep toe en vertellen we onder meer over de dagindeling en de activiteiten.

Onze peutergroep is bedoeld voor kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar. Met deze kinderen worden andere activiteiten ondernomen om ze, op een speelse manier, te laten wennen aan de basisschool. De kinderen worden meer aangesproken en aangestuurd op hun zelfstandigheid, waardoor de autonomie van het kind wordt bevorderd. Daarnaast verdelen we bij verschillende activiteiten de peutergroep in groepen, op basis van de ontwikkelingsfase van de kinderen. Hoe dit precies gebeurt, is afhankelijk van het totaal aantal kinderen in deze ontwikkelingscategorie en de diversiteit van de groep. Zo kan een 2-jarige meedoen aan een activiteit die vooral aansluit op 3-jarigen en andersom. We kijken hierbij puur naar het ontwikkelingsniveau en de behoefte van het kind. Ook kan het voorkomen dat een groep grotendeels uit kinderen met eenzelfde niveau bestaat. In dat geval wordt op één niveau een activiteit aangeboden; differentiatie is dan niet nodig. Ieder kind zal altijd persoonlijk worden uitgedaagd en begeleid.

Kinderopvang 't Mereltje heeft drie vormen van peuteropvang:

- Peuter-ochtendopvang van 8.30 tot 12.00 uur.
- Reguliere peuteropvang van 7.30 tot 18.30 uur.
- Reguliere peuteropvang halve dag 7.30 tot 13.00 uur of van 13.00 tot 18.30 uur.

Dit werkplan hanteren wij voor alle vormen peuteropvang.

Visie en doelstelling van 't Mereltje in een notendop

Kinderopvang 't Mereltje wil voor ouders een partner zijn in de opvoeding en bij de verzorging van hun kind(eren). Het gezin speelt daarbij de centrale rol. In het verlengde daarvan stelt 't Mereltje altijd de belangen en behoeften van de groep centraal; de groep en de omgeving vormen uiteindelijk het kind.

We werken daarbij ontwikkelingsgericht, volgens de visie van pedagoog Riksen-Walraven, aan:

- Emotionele veiligheid.
- Persoonlijke ontwikkeling.
- Sociale ontwikkeling.
- Kennismaking met normen en waarden.
- Ontplooiing van persoonlijke en sociale competenties.

We bieden een plek en opvoedingsklimaat waar kinderen zich normen en waarden eigen maken en zich veilig voelen. Hierdoor kunnen kinderen opgroeien tot evenwichtige mensen, met respect voor zichzelf en anderen. Met vertrouwen in hun eigen kunnen, sociaal vaardig en creatief in hun uitingen en oplossingen.

Onze concrete doelstelling luidt:

Het welbevinden en de ontwikkeling van kinderen in de groep bevorderen en elk kind begeleiden bij het mooiste wat er is: het worden van zichzelf.

Dit bereiken we door middel van onze pedagogische visie, onze doelen, ons werkplan en ons pedagogische kader.

Wil je meer weten over onze visie en doelstelling? Lees dan ons pedagogisch beleidsplan.

2. Dagritme

Op het kinderdagverblijf zijn we kind volgend door veel ruimte te geven aan autonomie, zelf doen en ontdekken, beweging en intrinsieke motivatie. Voorwaarden hiervoor zijn onder meer overzichtelijke, ruime speelhoeken met wisselende materialen en een goede samenwerking tussen de groepen.

Meer over ons dagritme lees je in ons pedagogisch beleidsplan.

Ontwikkelingsgerichte fases en activiteiten

Spraak-taalontwikkeling

Peuters gaan meer en meer begrijpen van wat er tegen hen wordt gezegd. Dat merk je doordat je antwoord krijgt op vragen of een aansluitende reactie. Ook in de taalontwikkeling zijn veel onderlinge verschillen tussen kinderen. Deze verschillen zijn heel normaal. Wanneer een peuter van 2 jaar nog helemaal niets zegt, is het verstandig om navraag te doen bij de huisarts of logopedist: het zou kunnen komen doordat een kind minder goed hoort.

Binnen 't Mereltje geven we altijd het goede voorbeeld, want kinderen nemen onze taal over en leren door imitatie. Hierbij begrijpt het kind nog niet alles wat hij of zij nazegt; het gaat om het nazeggen op zich. Daarnaast stimuleren we actief de spraak-taalontwikkeling door samen boekjes te lezen, verhalen te bedenken of lekker te luisteren naar een verhaal. Prentenboeken kunnen de woordenschat helpen vergroten. Ook verschillende audiomogelijkheden, zoals luisterboeken, leveren een bijdrage aan de spraakontwikkeling. Ook leuk: zelf foto's maken van een voorwerp en daar samen woorden bij inspreken.

Voorbeelden van activiteiten:

- Kringgesprekken, waaronder de voorleeskring en muziekring.
- Voorlezen in de kring of een-op-een.
- Zingen.
- Communicatie onderling (medewerker-kind en kind-kind).
- Vertelplaten.
- Externe activiteiten, zoals een uitje naar de bibliotheek.

Kenmerkende ontwikkelingsaspecten voor de doorstroom naar school:

- Tandwisseling zet in en de nieuwe kiezen komen door.
- Vooraf een plan maken voor het spel.
- Splitsing fantasie en werkelijkheid.
- Leiding nemen.
- Hulp vragen bij het bedenken van een oplossing (ofwel aan autoriteit toe zijn).
- Opdrachten uitvoeren en afmaken.
- Probleemsituaties oplossen zonder ruzie of fysiek ingrijpen.

Motorische en lichamelijke ontwikkeling

Met veel speelgoed oefent het kind ongemerkt de fijne motoriek, bijvoorbeeld met puzzels, tekenen, muziek maken en inkleuren. Andere spellen trainen de oog-handcoördinatie. Denk bijvoorbeeld aan een spelletje waarbij kinderen zo snel mogelijk de voorwerpen van een bepaalde vorm of kleur moeten aanraken.

Vanaf 2-jarige leeftijd kun je zien dat de ontwikkeling van de fijne bewegingen een spurt neemt. Bij het lopen zal het kind zich meer richten op details. Ook zal het willen leren drinken uit een beker en deze met twee handjes vastpakken. En het kind gaat leren eten met een lepel. Draaien is een moeilijke beweging om te leren. Dat leert een kind onder meer door bladzijden in een boek om te slaan. En dat gaat steeds gemakkelijker.

Voorbeelden van activiteiten:

- Blazen door een rietje.
- Bellenblazen.
- De Hokey Pokey.
- Bewegingsspellen met de dansdoek, zoals balanceren met een bal, 'Golven van de zee' en 'Kat en muis'.
- Creatieve activiteiten, zoals scheuren, prikken, knippen, plakken, verven en tekenen.
- Spelen met constructiemateriaal.
- Een ketting rijgen van verschillende materialen (grof of fijn).
- Ringwerp spel, kegels gooien, sjoelen, knikkeren.
- De kraan open- en dichtdraaien. Zelf handen wassen en afdrogen.
- Zelf aan- en uitkleden – ook de knoopjes, rits en riem. Steeds een beetje beter en meer.
- Gezellige, huiselijke eetmomenten.

Kenmerkende ontwikkelingsaspecten voor de doorstroom naar school:

- Ledematen worden langer.
- Kleuterbuik verdwijnt.
- Kuiltjes op de handen verdwijnen.
- Tandwisseling zet in en de nieuwe kiezen komen door.
- Grove motoriek: gecontroleerd springen, schommelen, hinkelen, huppelen, gooien en vangen.
- Fijne motoriek: veters strikken, vingerspelletjes en handwerken.
- Evenwichtszin: touwtjespringen, hinkelen en balanceren.
- Vooraf een plan maken voor het spel.
- Leiding nemen.
- Fysiek contact (affectie) gaat over in een wil tot leren.
- Opdrachten uitvoeren en afmaken.

Cognitieve en zintuiglijke ontwikkeling

Volgens verschillende theorieën verloopt de cognitieve ontwikkeling van kinderen in stadia. Daardoor weten we waar kinderen op welke leeftijd (ongeveer) aan toe zijn. Voor kinderen van 2 tot 4 jaar zijn kennismakingsactiviteiten, herkenning van cijfers en letters, 'matchen' (koppelen, zoals bij Memory of Electro Junior) of op volgorde leggen een passende activiteit.

In het tweede levensjaar leert het kind dat het zelf iets teweegbrengt. Dit is een stap in de richting van geloof in eigen kunnen. Een peuter kan kleine opdrachtjes uitvoeren en geniet van complimentjes. Dit is ook belangrijk voor later op school. Op deze leeftijd gebruikt een kind de dingen zoals ze bedoeld zijn: een haarborstel voor je haar, een bal om te rollen en tegenaan te schoppen en een auto voor rijspelletjes.

Een peuter kan nog niet zo goed denken en denkt op een 'peutermanier'. Herinneringen, fantasie en werkelijkheid lopen door elkaar heen; er is sprake van magisch denken. In deze fase gelooft een peuter dat wat hij of zij denkt ook echt gebeurt. Soms kan dat een kind bang maken en is de oorzaak van de angst moeilijk te achterhalen. Wij nemen de angst in ieder geval serieus en proberen erover te praten. Als een kind leert om angsten de baas te worden, dan heeft het daar het hele leven wat aan.

Voorbeelden van activiteiten:

- De Hokey Pokey.
- Met een dansdoek verschillende spelletjes doen.
- Knippen, plakken, prikken, stempelen, vouwen, scheuren, tekenen en (vinger)verven.
- Spelen met zand, water of scheerschuim.
- Spelen met blokken, Lego, K'nex, Playmobil, Meccano of ander constructiemateriaal.
- Een ketting rijgen van verschillende materialen.
- Puzzelen.
- Spelen met een bouwdoos of een bouwplaat maken.
- Koken en/of bakken.
- Planten water geven.

Kenmerkende ontwikkelingsaspecten voor de doorstroom naar school:

- Grove motoriek: gecontroleerd springen, schommelen, hinkelen, huppelen, gooien en vangen.
- Vooraf een plan maken voor het spel.
- Splitsing fantasie en werkelijkheid.
- Leiding nemen.
- Hulp vragen bij het bedenken van een oplossing (ofwel aan autoriteit toe zijn).
- Fysiek contact (affectie) gaat over in een wil tot leren.
- Opdrachten uitvoeren en afmaken.
- Probleemsituaties oplossen zonder ruzie of fysiek ingrijpen.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

De sociaal-emotionele ontwikkeling omvat onder meer de ontwikkeling van het geweten, gevoelens, de sociale ontwikkeling, de omgang met andere kinderen en egocentrisme. Veel van deze aspecten zien we terug in verhalen die gebruikt worden in spelletjes. Denk bijvoorbeeld aan kusjes geven en kletsen met een pop of het 'verzorgen' van speelgoedbaby's of huisdieren.

Vanaf ongeveer 2 jaar oud ervaart een kind dat hij of zij een eigen persoon is en ontwikkelt het een eigen wil. Het omgaan met een kind komt daardoor, naast verzorging, steeds meer in het teken te staan van opvoeding.

Een peuter is heel trots op zichzelf en denkt dat de wereld om zichzelf draait. Dat hoort bij de normale ontwikkeling. Een peuter verwacht dat alle aandacht op hem of haar gericht is en eist alle aandacht op, van iedereen en overal. Een peuter kan er niet goed tegen wanneer je met andere dingen bezig bent en kan erg kwaad worden wanneer je geen aandacht geeft.

Voorbeelden van activiteiten:

- Nabootsen van de thuissituatie met rollenspellen.
- Poppenspel.
- Het delen van materiaal tijdens spel, maar ook vriendjes delen.
- Problemen oplossen en uitpraten.

Kenmerkende ontwikkelingsaspecten voor de doorstroom naar school:

- Vooraf een plan maken voor het spel.
- Splitsing fantasie en werkelijkheid.
- Leiding nemen.
- Hulp vragen bij het bedenken van een oplossing (ofwel aan autoriteit toe zijn).
- Probleemsituaties oplossen zonder ruzie of fysiek ingrijpen.

Spelontwikkeling

Bij jonge kinderen vormt zich de spelontwikkeling en creatieve ontwikkeling door de eigen fantasie, spelen en het maken van tekeningen. Er zijn veel spellen die hier op creatieve wijze een bijdrage aan leveren.

Voorbeelden van activiteiten:

- Kralen rijgen.
- Puzzelen.
- Kasteel of huis bouwen (2D wordt uiteindelijk 3D).
- Bewegingsspelletjes, zoals 'Schipper mag ik over varen', 'Zakdoekje leggen' en 'Annemaria koekoek'.

Kenmerkende ontwikkelingsaspecten voor de doorstroom naar school:

- Ledematen worden langer.
- Vooraf een plan maken voor het spel.
- Splitsing fantasie en werkelijkheid.
- Leiding nemen.
- Hulp vragen bij het bedenken van een oplossing (ofwel aan autoriteit toe zijn).
- Fysiek contact (affectie) gaat over in een wil tot leren.
- Opdrachten uitvoeren en afmaken.
- Probleemsituaties oplossen zonder ruzie of fysiek ingrijpen.

Fantasieontwikkeling

Imitatie en fantasie gaan samen: eten maken in het keukentje, luiers verschonen bij de poppen, theedrinken aan tafel. Bij oudere peuters zijn verkleedspullen, het (speelgoed-)strijkijzer en andere huishoudelijke materialen geliefd. De oudsten willen met alles helpen: bij het verzamelen van bladeren in de tuin, afwassen, schoenen poetsen en de ramen zemen.

Elke peutergroep heeft een logeerpap of -beer met een rugzakje of reiskoffertje en een schriftje. Deze beer of pap gaat mee naar huis. De ouders en kinderen delen hun belevenissen met foto's in het schriftje. Als de beer of pap uit logeren is geweest, wordt het logeerpartijtje in de kring besproken met de kinderen.

Voorbeelden van activiteiten:

- Poppenkast spelen.
- Rollenspelen als dokters of tandartsen.
- Treintje rijden (met de stoelen achter elkaar).
- Verkleeden.
- Rollenspelen met poppen of knuffels.

Kenmerkende ontwikkelingsaspecten voor de doorstroom naar school:

- Vooraf een plan maken voor het spel.
- Splitsing fantasie en werkelijkheid.
- Leiding nemen.
- Fysiek contact (affectie) gaat over in een wil tot leren.
- Odrachten uitvoeren en afmaken.
- Probleemsituaties oplossen zonder ruzie of fysiek ingrijpen.

Seksuele ontwikkeling

Tussen het tweede en vierde jaar ontwikkelt het kind zijn identiteit. Het kind ontdekt dat het een ander persoon is dan alle andere personen en zal zichzelf vaker 'ik' noemen. Het wordt zich bewust van zichzelf en het eigen lichaam. Ook kan het kind erg nieuwsgierig zijn naar andere – blote – lichamen. In het begin zal het ongegeneerd kijken naar het lichaam van andere kinderen en volwassenen, bijvoorbeeld door bij een ander kind de broek naar beneden te trekken. Als kinderen merken dat grote mensen dat niet goed vinden, gaan zij dit verpakken in spelletjes, zoals vadertje-en-moedertje, doktertje spelen of baby'tje krijgen. Tussen het tweede en vierde jaar ontwikkelt zich ook de sekse-identiteit. Dat betekent dat een kind weet dat het een jongetje of een meisje is.

Zodra het kind zich daar bewust van is, zal het zich gaan gedragen als een jongetje of een meisje. Tot slot bereikt een kind op deze leeftijd ook een mijlpaal in de taalontwikkeling. Het gaat veel waarom-vragen stellen. Ook kan het vieze woorden gaan zeggen. Zeker als volwassenen daar boos of ongemakkelijk op reageren, is dit een leuk spelletje.

Vanaf het derde jaar kan een kind regels en sociale normen leren. Ouders kunnen hun kind leren dat er situaties zijn waarin het vastpakken van de eigen geslachtsdelen wel of niet gepast is, zonder het kind of het gedrag af te keuren. 'Ik snap dat het lekker voelt, maar dat doen we niet in de supermarkt. Straks als je op je eigen kamertje bent, mag het wel.'

Voorbeelden van activiteiten:

- Vader-en-moedertje spelen: rollenspel waarbij ook wordt geknuffeld en eventueel een kus gegeven op initiatief van het kind.
- Doktertje spelen: het lichaam onderzoeken.
- Tijdens het verschoon-/plasmoment elkaars lichaam bekijken op initiatief van de kinderen.
- Boeken en/of prenten met het menselijk lichaam bekijken: inwendig (slokdarm, maag, spieren) of uitwendig (buik, billen, benen, huid).

Kenmerkende ontwikkelingsaspecten voor de doorstroom naar school:

1. Ledematen worden langer.
2. Splitsing fantasie en werkelijkheid.

Hieronder vind je een overzicht van de ontwikkeling van kinderen van 2 tot 4 jaar. Dit overzicht gaat uit van de gemiddelde leeftijd waarop kinderen bepaalde vaardigheden (in principe) beheersen. In werkelijkheid is natuurlijk altijd sprake van individuele verschillen, onder meer door tempoverschillen in de ontwikkeling, een andere volgorde van ontwikkelingsstappen en de eigen mogelijkheden van het kind. Ook spelen de omgevingsfactoren een belangrijke rol in de ontwikkeling. De manier waarop en mate waarin een kind gestimuleerd wordt door de omgeving (ouders, plaats in het gezin, vrienden, kinderdagverblijf en school) is ook van invloed op de ontwikkeling.

Onderstaand overzicht is dus slechts een algemene leidraad om de ontwikkeling van een kind nader te bekijken.

2-3 jaar	
Sociale ontwikkeling	<p>Het kind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heeft een toenemend ik-besef; ik en jij worden wel nog een tijdje door elkaar gebruikt. • Ontdekt de eigen wil, wat gepaard gaat met bewijzen van eigen zelfstandigheid: het begin van de koppigheidsfase. • Kan onevenwichtig sociaal gedrag vertonen met sterke uitersten tussen afhankelijkheid en zelfstandigheid. • Ontdekt zichzelf als middelpunt van eigen handelen. • Pakt het speelgoed van de ander af. • Kan rijmpjes, versjes en verhaaltjes onthouden. • Heeft een beperkte echte zelfstandigheid; eigen persoon, eigen wil, eigen ideeën. • Heeft een bepaalde zelfbeheersing. • Wordt coöperatief en begrijpt eenvoudige motiveringen. • Is erg gevoelig voor lof en kritiek. • Gebruikt het begrip 'wij'. • Leert delen en op de beurt wachten. • Past zich beter aan in de groep met kinderen. • Is eerder geneigd raad van vriendjes op te volgen dan van volwassenen.
Motorische ontwikkeling	<p>Het kind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan goed achteruitlopen. • Kan eventjes op één been staan. • Kan op de tenen lopen. • Draait in het rond op muziek. • Schopt voorwerpen voort. • Kan plotseling stilstaan. • Kan met beide voeten tegelijk omhoog springen en landt op de vlakke voet. • Kan springen met de voeten uiteen. • Springt van een traprede af, met beide voeten tegelijk. • Begint alternerend (linkervoet en rechtervoet afgewisseld) trap te lopen; eerst met, later zonder hulp. • Kan tijdens het rennen van richting veranderen. • Kan op een driewieler fietsen. • Kan een grote bal vangen – met gestrekte armen – en gooien zonder het evenwicht te verliezen. • Kan in een bepaalde richting gooien. • Heeft lichaamsbewegingen die steeds vloeiender en evenwichtiger worden. • Grijpt nu met een dwarsgreep met gestrekte wijsvinger. • Kan nu eten met een vork en eventueel met lepel en vork (of mes).
Persoonlijkheidsvorming	<p>Het kind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heeft sterke interesse in zand, klei, verf en dergelijke. • Heeft regelmatig driftaanvallen. • Kan ontlasting ophouden. • Is ambivalent, wisselt (soms extreem) van tegengestelde wensen en impulsen.

	<ul style="list-style-type: none"> • Kan aan de ene kant een positieve ontwikkeling doormaken (zelfstandigheid, wilskracht) en aan de andere kant een negatieve ontwikkeling (afhankelijkheid, schaamte en twijfel).
Spraak-taalontwikkeling	<p>Het kind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brabbelt niet meer, maar gaat echt praten. • Krijgt een betere uitspraak, vooral bij medeklinkers. • Heeft rond 2,5 jaar een woordenschat van 400 tot 500 woorden. • Gebruikt langzaam beter dubbele medeklinkers, wel vaak in de verkeerde volgorde (bijvoorbeeld 'wesp' wordt 'weps'). • Gebruikt meer taalkundige vormen, zoals voorzetsels. • Scheidt 'ik' en de ander en gebruikt de ik-vorm en de jij-vorm. • Gebruikt voornaamwoorden, zoals mij en jou. • Stelt veel wat- en waarom-vragen; niet zozeer om kennis, als wel om aandacht. • Gebruikt meervoudsvormen; eerst volgens één regel, namelijk '-s' ('bedden' wordt 'beds'). • Gebruikt de verleden tijd; meestal volgens één regel, namelijk overal '-de' achter (bijvoorbeeld 'vraagde').
Spelontwikkeling	<p>Lineaire stadium</p> <p>Het kind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan blokken neerzetten in rijen en stapels. • Kan kralen rijgen. • Kan simpele inlegfiguren leggen. • Imiteert alleen datgene wat het ziet, geen dingen die het zich herinnert. • Speelt voornamelijk parallel aan andere kinderen, niet samen. <p>Patroonstadium</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het kind zet blokken neer in tweedimensionale patronen. <p>Krabbelstadium</p> <p>Het kind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelt de palmgreep. • Kan verticale en cirkelvormige krassen imiteren.
Zelfredzaamheid	<p>Het kind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan zonder veel knoeien alleen eten (met af en toe hulp). • Speelt veel met eten en 'treuzelt'. • Weigert nu soms ook eten. • Praat weinig aan tafel. • Vraagt om speelgoed mee naar bed, verlengt het naar bed gaan door rituelen, die strak gevolgd moet worden. • Kan een jas losknopen, maar nog met moeite dichtdoen. • Droogt de eigen handen af. • Kan zelf drinken halen en de kraan open- en dichtdoen. • Kijkt uit voor eenvoudige ongelukjes (op de trap bijvoorbeeld). • Begint met zelf tandenpoetsen met hulp. • Is 's nachts zindelijk (dit kan uitlopen tot 5 jaar).
3-4 jaar	
Ontwikkeling	

Sociale ontwikkeling	<p>Het kind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heeft saamhorigheidsgevoel. • Kan met andere kinderen spelen; vooral rollenspelen die met twee kinderen beter gaan dan met meerdere kinderen. • Accepteert sociale regels en eenvoudige spelregels. • Weet mijn en dijn te onderscheiden. • Begint zich van huis te verwijderen en kan zelfstandig teruggaan.
Motorische ontwikkeling	<p>Het kind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Komt vanuit de rugligging overeind door slechts licht op de elleboog te steunen en op de zij te draaien. • Kan met aaneengesloten voeten een paar keer achter elkaar springen. • Kan op één been het evenwicht bewaren. • Kan goed alternerend (linkervoet en rechtervoet afgewisseld) traplopen. • Zwaait bij het lopen met de armen. • Kan nu enkele sprongen hinkelen. • Kan over een touw heen springen (± 5 cm hoog). • Kan verspringen, zich met beide voeten tegelijk afzettend (± 20 cm). • Gooit de bal overhands (± 1 m). • Vangt de bal met beide handen, maar drukt deze nog tegen het lichaam; buigt wel de armen. • Het kind is nu zeer druk in bewegingen en doet graag evenwichtsoefeningen; het heeft veel ruimte nodig. • Pakt schrijfgereedschap niet langer met de hele hand, maar met de vingers. De hand wel nog steeds naar binnen gedraaid (de zogenaamde penseelgreep). De pols beweegt al wel, de vingers nog niet.
Persoonlijkheidsvorming	<p>Het kind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ontdekt de genitaliën en hiermee samengaand de 'ik' als handelend persoon. • Ontwikkelt zich van volkomen egocentriciteit naar het begin van realiteitszin. • Toont bezitterigheid naar de ouder van de andere sekse en jaloersheid en rivaliteit naar de ouder van gelijke sekse (het zogenaamde Oedipuscomplex). • Toont bezitterigheid, verleidend of schuchter gedrag naar het andere geslacht. • Heeft beginnend schaamtegevoel; het kind verlangt privacy. • Kan niet gegronde, voortdurende en intense angsten hebben. • Toont openlijke seksuele nieuwsgierigheid en exploratie van zichzelf en anderen. • Ontwikkelt de gewetensfunctie. • Wordt steeds zelfstandiger en doelbewuster. • Kan aan de ene kant een positieve ontwikkeling doormaken (totstandkoming van het initiatief en doelgerichtheid) en aan de andere kant een negatieve ontwikkeling (schuldgevoelens en passiviteit).
Spraak- taalontwikkeling	<p>Het kind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Begint de taalregels te begrijpen. • Stelt eindeloze waarom-vragen, waarbij meer naar het antwoord wordt geluisterd. • Begrijpt veel. • Vertelt veel verhalen. • Maakt niet veel uitspraakfouten meer en heeft geen moeite meer met medeklinkers, behalve bij moeilijke dubbele combinaties (bijvoorbeeld 'wesp'). • Heeft nog wel moeite met zinsbouw. • Pseudo-stottert regelmatig. • Heeft ca. 600 woorden ter beschikking (passief).

Spelontwikkeling	<p>Het kind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan bouwen in driedimensionale patronen. • Kan eigen bouwwerk benoemen. • Heeft belangstelling voor het combineren van spelmateriaal. • Begint te ordenen en ervaart verschillen. • Bouwt zijn wereld in het imitatieve spel. • Kan aan eenvoudige groepsspelletjes deelnemen. • Krijgt een toenemende motorische vaardigheid (rijdend en glijdend materiaal). <p>Tekenen - het kliederstadium</p> <p>Het kind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maakt primitieve vormen in het gekrabbel. • Ontwikkelt de pincetgreep. • Maakt minder grote armbewegingen. • Kan een cirkel natekenen. • Kan los van elkaar staande lichaamsdelen benoemen.
Zelfredzaamheid	<p>Het kind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan schenken uit een kan. • Kan echt alleen eten, zonder knoeien. • Heeft belangstelling voor tafeldekken en dergelijke. • Staat vaak op van tafel. • Is minder afhankelijk van speelgoed of knuffels bij het naar bed gaan. • Kan jas aantrekken en knopen dichtdoen. • Kan eigen handen wassen en drogen. • Kan eigen tanden poetsen. • Kan nu doelgericht bezig zijn.

Activiteiten

Gedurende de dag zijn er verschillende speelmomenten. De peuters hebben een langere spanningsboog, waardoor waardevolle spelsituaties ontstaan. Door regelmatig iets samen te doen, ontstaat er een evenwicht. Imitatiespelletjes en meehelpen zijn favoriete bezigheden op deze leeftijd. De peuter helpt graag mee en doet alles na.

Peuters zijn zeer geïnteresseerd in andere kinderen. Ze spelen naast elkaar, maar kijken vooral naar elkaar. Samen spelen met andere kinderen van dezelfde leeftijd is nog wat lastiger. Een peuter is nog erg op zichzelf gericht en vindt het moeilijk een ander kind met zijn speelgoed te zien spelen. Op deze leeftijd zijn ze nog niet in staat rekening te houden met elkaar of een plotseling opkomende behoefte uit te stellen. Het samen willen spelen begint wel meer te groeien.

Ook worden kinderen in deze fase zich steeds meer bewust van hun eigen 'ik' en kunnen ze zich steeds meer in een ander inleven. Een nieuwe ontwikkelingsfase hierbij is het fantasiespel, dat begint vanaf 2,5 à 3 jaar. Op het kinderdagverblijf maken de kinderen dagelijks gebruik van de verschillende speelhoeken, die elk kind uitdagen om te spelen en leren. De pedagogisch medewerkers ondernemen een gerichte activiteit met de kinderen. Dat kan een uitstapje zijn, samen knutselen of onder begeleiding spelen in de speelhoeken.

De groep wordt zo nodig opgesplitst, zodat er gewerkt kan op verschillende ontwikkelingsniveaus. Als er meerdere peutergroepen zijn, kunnen kinderen ook deelnemen aan activiteiten op een andere peutergroep.

Voorlezen en zingen

Om 9.15 uur maken we een kring en gaan we voorlezen en/of zingen. Een belangrijk, gezamenlijk moment dat bijdraagt aan de ontwikkeling van taal en communicatie. Kinderen vertellen wat ze hebben meegemaakt en leren op deze manier naar elkaar luisteren. Dat geeft een gevoel van zekerheid en zelfvertrouwen. En door naar anderen te luisteren leren ze respect te hebben voor elkaar. Eén keer per week is de muziekring. De kring wordt geopend met een vertrouwde pop.

*Op dinsdagochtend is een centrale kring voor alle kinderen, van alle groepen (0-4 jaar). Dit vindt plaats in de centrale ruimte. De kring wordt geleid door een Uk & Puk-gecertificeerde pedagogisch medewerker, met gebruik van Puk de handpop.

Ook zingen we elke dag het liedje over de dagen van de week en wie er aanwezig zijn op de groep. Elke dag heeft een andere kleur en krijgt een bordje dat we samen maken, zodat de 'dag van de week' telkens kan worden opgehangen aan een wasknijper.

"Goedemorgen [naam kind], fijn jou weer te zien! Wie zit er naast jou, weet jij dat misschien?"

"Goedemorgen allemaal, vandaag een nieuwe dag. Vandaag is het [maan-/dins-/woens-/donderdag-/vrij-]dag, luister wat ik zing. Maandag, dinsdag, woensdag, donderdag, vrijdag, zaterdag en zondag, dat zijn de dagen van de week. Zeven dagen heeft één week."

Buitenspelen

Plassen, jassen aan en naar buiten. Daar laten we de kinderen vrij spelen. Er is volop spelmateriaal, zoals fietsen en tractors. In de zomer zijn we extra veel buiten en doen we vaak kringspelletjes of zingen we liedjes. Als de kinderen naar buiten gaan, leren we ze zelfstandig hun jasje en schoenen aan te trekken. En als we weer naar binnen gaan, leren we ze hun schoenen weer zelfstandig uit te trekken. Voordat we naar binnen gaan, zingen we een vast liedje:

"Klop het zand van je kleren, stamp je voeten op de grond. Klop het zand van je kleren, buiten is gezond. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Klop het zand uit je haar, van je schouders."

"Even stampen, even stampen, even stampen, ja, ja. Even stampen, even stampen, even stampen, ja, ja."

En variaties hierop: "Even springen, even wrijven, even kloppen. Klap in je handen, woel door je haren."

Andere spelvoorbeelden:

- Lieveleingsboekjes voorlezen op het kleed.
- Kringspelen: 'Hup zei het haasje', 'Golven van de zee', muziekles met instrumenten.
- Spelen met de bal.
- Klimmen en klauteren.
- Bouwen (bijvoorbeeld in de zandbak).
- Tikkertje.
- Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet.
- Dieren imiteren.

Knutselen en spelletjes

Aan de hand van een thema of boek maken de kinderen knutselwerkjes. Zo maken de kinderen een onderwerp bewuster mee en onthouden ze het beter. Een voorbeeld van een thema zijn de jaargetijden en wat er dan leeft, groeit en bloeit in de natuur. Dan nemen we bijvoorbeeld herfstbladeren, kastanjes en andere schatten mee naar binnen.

We doen veel leuke spelletjes met de kinderen. Zoals een paar spulletjes onder een kleedje leggen, iets wegnemen en dan raden wat er is weggehaald. Of we laten een balletje rondgaan in de kring, terwijl er muziek op staat. Is het liedje afgelopen, dan mogen de kinderen de handen op de rug doen en raden waar het balletje is gebleven.

Verder zingen we liedjes en lezen we boekjes. Daarbij zijn de kinderen op een speelse manier met wereldoriëntatie bezig, bijvoorbeeld met kleuren, getallen, vormen en rijmpjes.

Andere spelvoorbeelden:

- Dansspelletjes, waarbij de kinderen hand in hand met elkaar dansen.
- Teken en knutselen van huis, tuin of burens.
- Logeerbeer of -pop maken.
- Proefjes voor kinderen.
- Wat is het ontbrekende voorwerp?

Uitstapjes en activiteiten buiten de deur

Zo af en toe maken we uitstapjes met de kinderen. Om de twee tot drie weken gaan we met de kinderen naar de bibliotheek om boekjes te lezen en te lenen. Ook doen we graag mee aan activiteiten in de bieb. Soms rijden we met de bakfiets naar de

kinderboerderij of naar de hertjes om ze brood te geven. Ook mogen er weleens kindjes mee als we boodschappen gaan doen. In de zomer staat er nu en dan een toneelstuk op de agenda in het openluchttheater van Slot Zeist.

Andere spelvoorbeelden:

- Spelen in de speeltuin.
- Wandelen.
- Een kijkje in de keuken bij brasserie Bubbles & Blessings in Bilthoven.
- Spelen in het bos.

Groepsruimte en ondersteunend materiaal

Binnen Kinderopvang 't Mereltje is volop spelmateriaal aanwezig voor alle leeftijdsgroepen. Het spelmateriaal past bij de verschillende leeftijden, ontwikkelingsfases, fysieke en geestelijke mogelijkheden van de kinderen. Het maakt emoties los van plezier, pret, verrassing, verwondering, ongeduld of teleurstelling. Het spelaanbod biedt de mogelijkheid om rollen uit het alledaagse leven te oefenen – denk aan keukenattributen, bedjes, verkleedkleden, koffertjes en tassen – en sluit aan bij de behoefte om zowel individueel als samen te spelen. De wijze waarop de pedagogisch medewerkers het spelmateriaal aanbieden, biedt kansen voor individuele leermomenten, zelfoverwinning, zelfstandigheid en zelfredzaamheid. Het materiaal is voor een deel zo opgesteld dat kinderen de mogelijkheid hebben het zelf te kiezen en zelfstandig te gebruiken. Alle kinderen op de kinderopvang en buitenschoolse opvang hebben behoefte aan 'vrij spelen'. Buiten de vaste activiteiten in het dagschema zijn er daarom op elke groep momenten om dit te doen. Kinderen mogen dan zelf een keuze maken in hun spel. Bij zeer jonge kinderen (tot 1,5 jaar) maakt de pedagogisch medewerkers een inschatting per kind.

Feestvieren

Peuters maken hun verjaardag bewust mee. Als ze 3 jaar worden zijn ze al heel groot, een echte peuter. En bij 4 jaar gaan ze zelfs naar de grote school. De vierde verjaardag is daarmee ook een afscheidsmoment van de groep. We vieren deze dag uitgebreid op de stamgroep. De jarige mag uitdelen en er wordt voor hem of haar gezongen. 't Mereltje probeert de ouder zoveel mogelijk te stimuleren om te kiezen voor een gezonde traktatie. We hangen geen versieringen op om zoveel mogelijk de rust en structuur op de groep te bewaren.

We besteden niet standaard aandacht aan feestdagen. Dit wil zeggen dat wij de feestdagen niet verwerken in onze activiteitenkalender, maar we staan er wel bij stil. Meer weten over hoe 't Mereltje omgaat met vieringen en feestdagen? Je leest het in het feestdagenprotocol.

Speelhoeken

In een peutergroep is het belangrijk dat er duidelijk gescheiden speelplekken zijn waar de peuters met elkaar actief kunnen zijn op hun eigen niveau. Bij een open, minder begrensde speelruimte vertonen kinderen vaak onrustig gedrag en storen ze elkaar. Uiteraard kunnen de groepsleiding en de peuters elkaar altijd zien. Op elke groep zijn vijf speelhoeken met een permanente basisopzet. Op bepaalde momenten, denk bijvoorbeeld aan creatieve activiteiten, wordt een speelhoek aangevuld met specifieke materialen. De speelhoeken hebben elk hun eigen pictogram. Deze zijn terug te vinden in de centrale hal van elke vestiging. Peuters krijgen veel prikkels. Bij het creëren van een ruimte of hoek is het daarom belangrijk de hoeveelheid afleiding te beperken: een rustig geluidsniveau, een beperkt aantal voorwerpen en een beperkt gebruik van het aantal kleuren.

Spelen en leren gaan bij kinderen tot 4 jaar hand in hand. Spelen is leren. In spel bootsen ze de werkelijkheid van volwassenen na en daarmee leren ze over het leven. Het jonge kind maakt geen onderscheid in leren of spelen: het vindt iets leuk of niet. Als het kind daarbij iets leert, dan is dat mooi meegenomen.

Opruimen

Peuters spelen en ontdekken de hele dag. Het speelgoed wordt dus de hele dag gebruikt. We proberen de peuters aan te leren na het spelen het speelgoed weer op te ruimen. Bij gezamenlijke speelmomenten ruimen we samen alles op. Dit doen we vaak onder begeleiding van een opruimliedje: "We gaan opruimen, opruimen. Ruim de boel maar op!" Bij individuele speelmomenten proberen we de kinderen zoveel mogelijk te stimuleren om – wanneer ze klaar zijn met spelen en wat anders willen doen – eerst op te ruimen, voordat ze nieuw speelgoed pakken.

Eten

Vaste rituelen voor het gezamenlijke eten bieden kinderen houvast. Voor elk eet- en/of drinkmoment wassen alle kinderen eerst hun handen. Daarna gaan ze aan de gedekte tafel zitten en zingen ze een vast liedje: "Smakelijk eten, smakelijk drinken. Hap, hap, hap. Snip, snap, snop. Eet/drink maar lekker op. Eet/drink smakelijk allemaal." We stimuleren de kinderen om zoveel mogelijk zelfstandig te eten en te drinken. Als ze een warme maaltijd krijgen, eten ze met hun vork en lepel. Kinderen die brood eten, mogen zelf met plastic bestek hun brood smeren. Het is altijd weer een gezellig moment tussen kinderen en pedagogisch medewerkers.

Verschonen en zindelijk worden

Ieder kind wordt zindelijk op zijn eigen tijd. Sommige kinderen zijn zindelijk als ze 2 jaar zijn, andere kinderen dragen nog een luier op 4-jarige leeftijd. Doorgaans zijn kinderen zindelijk wanneer ze naar de basisschool gaan. Het is belangrijk om te wachten tot het kind er zelf klaar voor is. Wij kunnen kinderen ook niet zindelijk maken, maar we kunnen het wel helpen zindelijk te worden. Wij dwingen kinderen nooit om naar de wc te gaan. Stimuleren doen we wel, door de kinderen uit te nodigen om te plassen op een potje of de wc, ze te laten kijken bij kinderen die al naar de wc gaan (zo worden ze door elkaar gestimuleerd, onder het mom van 'wat jij kan, kan ik ook') en ze zelf hun broekje uit en aan te laten trekken bij het verschonen. Als de luier langere tijd droog is, kan dit een teken zijn om te starten met zindelijkheidsstraining. Een goede afstemming tussen de ouders en pedagogisch medewerkers is daarbij belangrijk, zodat er voor het kind eenduidigheid is.

Op de peutergroep werken we met een plaswekker en mogen de kinderen stickers plakken als het plassen goed gaat. Aansluitend mogen ze steeds zelfstandiger gaan plassen. Tijdens dit proces benaderen we de kinderen altijd rustig en positief. Als het stickervel vol is, mag dit mee naar huis. En als ze zindelijk zijn, krijgen ze een plasdiploma. Op de peutergroep gebruiken we de plasketting en het plaspolsbandje: met de ketting of het bandje om mogen de kinderen zelf naar de wc gaan. Zo stimuleren we de zelfstandigheid, zodat kinderen rond 3 jaar en 10 maanden helemaal zelfstandig naar het toilet kunnen.

Kinderen leren van elkaar door gedrag en spel te kopiëren en door herhaling.

Boekstart

Er zijn ook contacten met de bibliotheek. Rondom bepaalde thema's organiseert de bibliotheek workshops, waaraan de pedagogisch medewerkers kunnen deelnemen. Daarnaast halen we elke zes weken nieuwe boekjes bij de bibliotheek, gerelateerd aan het thema. We stimuleren ouders om ook met hun peuter naar de bibliotheek te gaan.

Rusten in plaats van slapen

Op de peutergroep laten we de kinderen langzaam wennen aan het vervallen van het middagslaapje, voordat ze naar school gaan. Voor veel kinderen is dit echt een periode waarin ze de overstap maken van klein naar groot. Op de peutergroep hebben wij daarom rusten in plaats van slapen in ons dagschema opgenomen. Uiteraard vallen er altijd nog kinderen in slaap (en die ruimte is er ook altijd). Door met elkaar te rusten op de groep, merk je dat de overstap voor de kinderen een langzaam maar gestaag proces is en dat het middagslaapje steeds minder nodig is.

Als een kind ongeveer 2 jaar oud is, komt vaak het moment dat hij of zij niet meer naar bed wil. En het feit dat de peuter in deze periode zijn eigen willetje ontdekt, maakt het er niet gemakkelijker op. Het kind gaat hier ook mee experimenteren als het naar bed moet. Je kunt een kind niet dwingen te gaan slapen. Wel kunnen wij bepalen wanneer het naar bed gaat en dat het moet blijven liggen. Wakker liggen mag best, eruit komen niet. Dat helpt om te werken met een vast rustritueel. Dit biedt rust en regelmaat.

Van huis nemen de kinderen hun knuffel/doekje mee. 't Mereltje heeft lakenzakken. De kinderen krijgen wekelijks een eigen, friskgewassen lakenzak.

Op alle locaties hebben wij minimaal twee peutergroepen. Tijdens het rustmoment rusten de kinderen (die het nog nodig hebben) samen op een van de peutergroep. De groep wordt verduisterd. De kinderen die niet meer rusten, spelen op de andere peutergroep, in de centrale ruimte of buiten.

Tijdens het rustmoment houden we rekening met het volgende:

1. De maximale groepsgrootte wordt niet overschreden.

2. Na het rusten gaan de peuters weer terug naar hun eigen stamgroep.
3. Voor hun veiligheid blijft er altijd een pedagogisch medewerker bij de kinderen die rusten.

Corrigeren en belonen

Peuters ontdekken dag na dag hoe de wereld en hun directe omgeving in elkaar zitten. Ze zoeken steeds meer hun (en onze) grenzen op. Ze willen ook steeds meer zelf ontdekken en zelf doen. Maar soms willen ze iets doen wat niet mag of wat ze nog niet kunnen. Dan kan een peuter zich heel kwaad maken. Binnen 't Mereltje vinden we het belangrijk dat een peuter de kans krijgt te vertellen wat hij wel of niet wil. Dit betekent niet dat hij altijd zijn zin krijgt, maar wel dat we regels en afspraken met elkaar maken. Deze bieden duidelijkheid en structuur en zijn daarom essentieel. Evenals het laten zien van gewenst gedrag: goed voordoen doet goed naleven.

Bij een derde waarschuwing krijgt een kind een time-out. Hierna evalueren we met het kind wat er is gebeurd. De pedagogisch medewerkers corrigeren het kind alleen op het ongewenste gedrag dat het even daarvoor vertoonde. Ook ligt onze kracht in het vinden van de oorzaak van het gedrag.

We willen vooral belonen. Positief gedrag prijzen en benoemen we altijd. Koppig zijn is een normale stap in de ontwikkeling van een kind. Dat heeft te maken met losmaken. Een koppige peuter heeft hierbij niet de bedoeling om te pesten of dwars te zitten. Het betekent ook niet dat hij ons niet meer nodig heeft. Integendeel, een peuter gebruikt een vertrouwd persoon als proefkonijn, juist omdat hij zich dan veilig voelt. We zien deze koppigheid dus niet als strijd. We proberen daarbij de peuter te erkennen, te helpen en we geven grenzen aan in zijn ontdekkingstocht.

Daarnaast hebben peuters nog weinig geduld. Als iets niet meteen lukt of niet meteen mag, kunnen peuters erg boos worden. Ze kunnen deze boosheid nog niet onder controle houden; ze worden vaak overspoeld door een boze bui en kunnen dit moeilijk zelf stoppen. Het lijkt vaak een overdreven reactie, maar de peuter kan er niet meteen iets aan doen en doet het niet met opzet. Wij als volwassenen kunnen deze lichaamstaal wel met woorden vertalen voor het kind. Zo helpen we het kind om gevoelens te verwoorden. Hierbij vinden we het belangrijk om rustig te blijven en niet boos te worden. Boos reageren op een boze bui maakt het alleen maar erger. Dus ook hierbij geven wij het (goede) voorbeeld.

We proberen de kinderen aan te leren het kenbaar te maken als ze worden gepest of iets niet willen. Daarvoor hebben we een handbeweging met daarbij de uitspraak: "Stop, hou op, dat wil ik niet." Op deze manier leren ze hun eigen grenzen aan te geven.

Eerbied, respect en dankbaarheid

Binnen 't Mereltje vinden we het belangrijk om zorgvuldig om te gaan met elkaar en met de spullen. We proberen de kinderen respect en dankbaarheid te laten uitdragen naar elkaar.

Afscheid nemen

Ieder kind heeft behoefte aan zijn eigen rituelen. Dit bespreekt de pedagogisch medewerker met ouders en kind. Zo proberen we het afscheid zo soepel en fijn mogelijk te laten verlopen. De pedagogisch medewerker krijgt de overdracht van de ouder, het jasje wordt uit gedaan en opgehangen aan de kapstok. Daarna zwaait het kind onder begeleiding van een pedagogisch medewerker de ouder uit. Er wordt altijd bewust afscheid genomen. Daarbij staat het kind centraal.

Hechtingsproces

Vanaf ongeveer 2 tot 3 jaar zal een peuter zich proberen los te maken en gaat hij of zij op weg naar zelfstandigheid. Een kind heeft een innerlijk beeld gevormd van zijn ouders en heeft geleerd dat de ouder ook buiten het gezichtsveld blijft bestaan. Een peuter gaat ontdekken dat hij zelf ook iemand is, los van zijn ouders. Hij gaat ervaren dat hij zelf iemand anders is dan zijn vader of moeder. Hij wordt zelfstandig en geniet van de vrijheid die het loslaten oplevert.

Vanaf ongeveer 3 tot 6 jaar treedt de laatste fase van het hechtingsproces op. Een kind leert dat hij zelf actief kan ingrijpen, dat hij creatief kan zijn en de wereld naar zijn hand kan zetten. Hij kan voor zichzelf opkomen. Kenmerkend voor peuters is dat ze alles zelf willen doen. Ze denken ook dat ze alles zelf kunnen. Aan de andere kant is er ook de behoefte aan vertrouwen, veiligheid en regelmaat.

Extra begeleiding

Met extra begeleiding biedt 't Mereltje kinderen een basis voor een goede start voor verdere ontwikkeling. Dit doen we door het aanbieden van het Uk & Puk volgsysteem*. Hierin doen we activiteiten rondom een thema waaraan alle kinderen meedoen.

Ouders worden actief betrokken bij:

- Het overgangsgesprek naar de peutergroep.
- Het halen en brengen van de kinderen.
- De muziekring of leeskring.
- Sommige uitjes.
- De peutervoorstelling.
- De high tea's voor ouders en Opa & Oma.

Ook kunnen ouders soms helpen met het verzamelen van materialen voor activiteiten en luisteren we graag naar wat ouders ons vertellen. We zijn er tenslotte samen voor de kinderen en kunnen leren van elkaar. Daarnaast onderhouden we contact via het ouderportaal, de website en social media en doen we regelmatig klanttevredenheidsonderzoek.

De pedagogisch medewerkers van 't Mereltje begroeten de ouders en het kind bij binnenkomst staan open voor contact. Op de peutergroep zijn de haal- en brengtijden contactmomenten tussen ons en de ouders. Dit moment wordt ook gebruikt om de ouders te vertellen over het actuele thema en eventueel aanvullende tips te geven.

Volgsysteem*

Bij 't Mereltje werken we met het volgsysteem van Uk & Puk. Dit volgsysteem is gericht op het stimuleren van de ontwikkeling van jonge kinderen. Met name de sociaal emotionele en motorische ontwikkeling, maar ook de taal- en rekenontwikkeling: spelen is leren. Met het Uk & Puk volgsysteem bieden we kinderen een goede start en een soepele overgang naar de basisschool. Veel basisscholen werken in de groepen 1, 2 en 3 ook met een volgsysteem.

Het programma biedt de kinderen uitdagende, speelse activiteiten, waarmee ze actief en zelfontdekkend bezig kunnen zijn. De activiteiten spelen in op de verschillende stadia van ontwikkeling en zijn een hulpmiddel om gericht naar de ontwikkeling van een kind te kijken. De thema's sluiten aan bij wat jonge kinderen leuk vinden en dagelijks meemaken. De activiteiten zijn flexibel en sluiten aan bij het normale dagritme van de kinderopvang.

De pedagogisch medewerkers voeren binnen elk thema een aantal activiteiten uit. Met deze activiteiten werken ze aan:

- Doelen op het gebied van de spraak- en taalontwikkeling.
- Doelen op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling.
- Doelen op het gebied van de motorische en zintuiglijke ontwikkeling.
- Rekenprikkel om de ontluikende rekenvaardigheid te stimuleren.

Het Uk & Puk-programma heeft als doel kinderen een betere start in het basisonderwijs te geven. De kinderen krijgen gericht spraak- en taalontwikkeling en omgangsvormen: hoe ga je met elkaar om in een groep. Ook leren ze luisteren naar andere volwassenen dan de ouders. Dit is een belangrijk onderdeel in de voorbereiding op de basisschool. Er is aandacht voor het kind in de groep, maar ook voor ieder kind apart. Onder de deskundige begeleiding van de pedagogisch medewerkers doen de kinderen activiteiten waar ze van leren, maar vooral ook plezier aan beleven.

De kinderen krijgen naast de dagelijkse activiteiten extra begeleiding. Er wordt gewerkt in een klein groepje en bereiden we de kinderen voor op groepsactiviteiten. Wat doen we dan zoal?

- Woorden uitleggen die horen bij het thema en/of een prentenboek.
- Prentenboeken extra uitleggen, waarbij we aansluiten op de betekenisverlening door de kinderen.
- Spelbegeleiding in de themahoek, die rond het thema is ingericht.

Met verschillende registraties wordt de ontwikkeling van de kinderen nauwkeurig in de gaten gehouden.

Het kind-volgsysteem bij 't Mereltje

Elk kind bij 't Mereltje heeft een mentor. Deze mentor is verantwoordelijk voor het volgen van de ontwikkeling van het kind.

De onderdelen van ons volgsysteem:

	2-4 jaar	Observatieboekjes invullen, 1x per jaar (1x tussen de 2-3 jaar en 1x tussen de 3-4 jaar)
	2+ jaar	Groepsplan – vooraf (minimaal 1 Uk & Puk-activiteit per dag) Registratieformulier – achteraf Overdrachtformulier voorschoolse opvang primair onderwijs, als een kind naar de basisschool gaat
	0-4 jaar 0-12 jaar	Oudergesprekken op verzoek van ouder of vanuit de pedagogisch medewerker. MMM Extra gesprekken indien nodig WIS bij twijfel over welbevinden Dagelijks mondelinge overdracht/afmelden
	0-12 jaar 2-12 jaar	Groeps-dagverslag (kindplanner) Dagelijks fotoverslag (kindplanner) Individuele notities indien gewenst (kindplanner) Oudercolleges Kindcolleges (uitjes met ouderparticipatie)

Omdat wij bij 't Mereltje alle kinderen op dezelfde manier volgen als op de peutergroepen, maken we geen onderscheid. Dat scheidt een eenduidige lijn: iedereen werkt op dezelfde manier. Wel houden we rekening met de betreffende doelgroep. Uk & Puk zorgt van jongs af aan voor herkenning in een doorlopende lijn naar school.

0-2 jaar	Op de dagopvanggroepen van 0-2 jaar implementeren we Uk & Puk kleinschalig. De groep zet 3 Uk & Puk-activiteiten in de themaplanning . Ieder kind krijgt deze activiteiten aangeboden en ze worden bij voorkeur herhaald. Hiermee creëren we kansen. Het thema vormt de basis voor andere, zelf bedachte activiteiten. Tijdens het dagritme grijpen de pedagogisch medewerkers kansen om (thematisch) aan te sluiten bij de brede ontwikkeling van het kind. Op dinsdagochtend is de centrale kring (0-4 jaar), geleid door een Uk & Puk-gecertificeerde pedagogisch medewerkers, met gebruik van een Puk handpop. Op elke dagopvanggroep is zo'n handpop aanwezig.
2+	De pedagogisch medewerkers maken een groepsplan (vooraf) en vullen het registratieformulier in (achteraf). Elke week worden er 1 à 2 Uk & Puk-activiteiten ingepland en uitgevoerd. Op dinsdagochtend is de centrale kring (0-4 jaar), geleid door een Uk & Puk-gecertificeerde pedagogisch medewerkers, met gebruik van een Puk handpop. Op elke dagopvanggroep is zo'n handpop aanwezig.

Handpop

Op de peutergroep starten we elke ochtend om 9.15 uur met de kring. Hierbij gebruiken we standaard een handpop. Zo ontwikkelen kinderen bij 't Mereltje zich op een speelse manier. De handpop Puk is het speelkameraadje van de kinderen. De handpop maakt altijd wel iets mee wat de kinderen herkennen. Hij heeft bijvoorbeeld nieuwe schoenen of hij is verkouden. De handpop biedt troost en is een vriendje bij wie kinderen zich veilig voelen. Kinderen kunnen zich met de handpop identificeren. Aan hem durven ze hun fantasieën, ideeën, gedachten en gevoelens te vertellen. Terwijl ze dat bij een volwassene misschien nog wat eng vinden.

Via de handpop kunnen de pedagogisch medewerkers de kinderen betrekken bij een activiteit en kunnen ze op een veilige en speelse manier interactie met de kinderen uitlokken. Zowel verbaal als non-verbaal. De handpop heeft in de meeste activiteiten een rol.

Spelen, sociale ontwikkeling en spelbegeleiding

Spelen en de sociale ontwikkeling horen bij elkaar. Bij vrij spelen leren kinderen rekening houden met elkaar en voor zichzelf op te komen. Ontspannen bezig zijn in een veilige omgeving is heel belangrijk. Door te spelen oefenen kinderen alle sociale, emotionele, cognitieve, morele en communicatieve vaardigheden die ze nodig hebben. Spelen is ook de natuurlijke manier van jonge kinderen om te leren en hun omgeving te verkennen. En spelen geeft plezier! Jonge kinderen houden ook van speelse omgang met volwassenen. Samen grapjes maken bijvoorbeeld. Het liefst vertrouwde grapjes, waarvan het kind het verloop al kent.

De pedagogisch medewerkers van 't Mereltje geven kinderen alle kans om te spelen. Ze lokken spel uit met materialen, speelgoed en de inrichting van de binnen- en buitenruimtes. Er is gelegenheid voor bewegingsspel, fantasiespel, speel-leerspelletjes, exploratief spel en constructiespel.

Vrij spel is opgenomen in de dagindeling (zie dagschema): het is belangrijk dat kinderen een vrije keuze hebben in hun persoonlijke dagindeling. Bij de thema's worden speelhoeken en spelsituaties gecreëerd, waarbij kinderen spelenderwijs leren hoe de echte wereld eruit ziet. Als het kan gaan we ook die echte wereld in, bijvoorbeeld naar de bakker bij het thema beroepen.

Kinderen worden begeleid bij het spelen. Het ontwikkelingsniveau van het spelen wordt geobserveerd en daar wordt het aanbod op aangepast. Spelen is een leidende activiteit waarin gewerkt wordt aan de brede ontwikkeling. De onderwerpen van de thema's zijn de leidraad voor de spelsituaties.

Taal en taalbegeleiding

Als kinderen taal op jonge leeftijd goed ontwikkelen, is dit een goede basis om later optimaal van het onderwijs te profiteren. Op de dagopvang is het belangrijk het taalaanbod goed af te stemmen op het taalniveau van de kinderen. Het taalaanbod moet prikkelend zijn, zodat de peuters uitgedaagd worden hun taal verder te ontwikkelen.

Voor pedagogisch medewerkers is het belangrijk om:

- In een rustig tempo te spreken en duidelijk te articuleren.
- Iets nog een keer te zeggen met andere woorden.
- Korte zinnen te gebruiken.
- Het taalaanbod te ondersteunen met mimiek, gebaren, handelingen en materialen.
- Precies aan te geven wat de bedoeling is en maar één boodschap tegelijk te geven.
- Te controleren of de boodschap is aangekomen.
- In groepsverband Nederlands te spreken tegen de kinderen. Als kinderen van thuis uit dialect spreken, wordt dit individueel gestimuleerd.

Het is belangrijk om kinderen aan het denken te zetten en op onderzoek uit te laten gaan en niet te snel zelf met oplossingen te komen. Het goed stimuleren van de taalontwikkeling en cognitieve ontwikkeling leidt ertoe dat kinderen geprikkeld worden om zelf actief te zijn bij het leren van woorden, ontwikkelen van ruimtelijk inzicht, experimenteren met hoeveelheden en begrijpen van de wereld om hen heen.

We lezen dagelijks voor uit goede prentenboeken, die aansluiten op het thema. Zo leren de kinderen taal begrijpen (door te luisteren en te kijken) en spreken. We gebruiken woorden bij alles wat we doen, met en voor de kinderen, waardoor er de hele dag door veel taal geoefend wordt. We gebruiken voorwerpen uit de boeken, waarmee we het verhaal navertellen. Bij de thema's gebruiken we woordenlijsten, aangevuld met specifieke woorden, die in de activiteiten nadrukkelijk gebruikt worden.

Bij 't Mereltje stimuleren we de kinderen om veel te vertellen en actief bezig te zijn met taal. In een klein groepje of individueel worden (nieuwe) woorden aangeleerd.

Motoriek en begeleiding

Motoriek is belangrijk. De activiteiten helpen kinderen verschillende deelgebieden te ontwikkelen. Soms met speciale motorische activiteiten, vaak als onderdeel van gewone dagelijkse routines.

Ouderbetrokkenheid

Bij 't Mereltje heb je bij de opvang van je kind als ouder/opvoeder een actieve rol. Samen hebben we een grote invloed op het kind. Want samen brengen we onze normen en waarden over op het kind. In onze visie zijn wij partner in de opvoeding. Een goed contact tussen ouder(s) en pedagogisch medewerkers draagt bij aan een evenwichtige balans tussen de kinderopvang en de thuissituatie. We vinden het belangrijk dat je je als ouder op je gemak voelt bij 't Mereltje en vertrouwen hebt in het team en de gang van zaken op de opvanglocatie. Deze vertrouwensrelatie is de basis voor een open communicatie. Bovendien breng je als ouder dit gevoel van vertrouwen over op je eigen kind en dat heeft een positieve invloed op het wennen en het functioneren van je kind op de opvang. En natuurlijk zijn de pedagogisch medewerkers erg blij met de inbreng van de ouders.

Zo versterken we ouderbetrokkenheid

Om de ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid te versterken zet 't Mereltje zich in voor:

- We stimuleren het werken aan thuisactiviteiten.
- We stimuleren thuis voorlezen.
- We vragen ouders of ze het leuk vinden om materialen te verzamelen voor de knutselactiviteiten op de peutergroep.

Ontwikkelingsstimulering, ook thuis

Onderzoek toont aan dat thuis met het kind aan de slag gaan in aansluiting op wat het kind op de kinderopvang doet, een positief effect heeft op de ontwikkelingskansen van het kind. Kinderen hebben dus ouders nodig die zowel opvoedings- als onderwijsondersteunend gedrag vertonen. Dit komt onder andere tot uiting in:

- *Steunen, sturen en stimuleren* – Ouders tonen affectie, zijn warm, bieden emotionele steun en hebben respect voor de autonomie van het kind. Ouders geven ook leiding aan hun kinderen, maken duidelijk wat ze verwachten, stellen grenzen, houden toezicht en sturen bij wanneer het 'verkeerd' gaat. Ze moedigen hun kinderen aan nieuwe dingen te leren, op ontdekking te gaan, te spelen, te praten, vrienden te maken en problemen op te lossen.
- *Een verdiepende communicatie* – Kenmerken van verdiepende communicatie zijn: ingaan op ervaringen en gevoelens, doorvragen, kritisch zijn en gevarieerd, praktijkgericht en abstract communiceren.
- *Een rijke leef- en leeromgeving via 'informeel leren'* – Ouders bieden kinderen een rijke leeromgeving in de dingen van alledag: praten en genieten van de dagelijkse dingen, zingen, voorlezen en het delen van gevoelens. Vooral de interactie tussen ouder en het kind is bepalend. Kinderen leren in gezinsverband evenveel of meer van ouderlijke activiteiten die niet uitdrukkelijk als pedagogisch bedoeld zijn, als van bewust pedagogische activiteiten. Dus een boekje lezen is zinvol, maar de manier waarop ouders voorlezen en contact maken met hun kind is belangrijker.

Het is goed dat ouders thuis samen met hun kind(eren) ontwikkeling stimulerende activiteiten doen die aansluiten op de activiteiten die we op de peutergroep doen. De pedagogisch medewerkers vertellen regelmatig over de activiteiten we doen bij 't Mereltje bij het breng of haal moment. Ook informeren we ouders via de nieuwsbrief. Met deze informatie kunnen ouders thuis activiteiten doen die aansluiten op het thema van de peutergroep.

Vorbereiden op school

De overdracht van kinderopvang naar basisschool

Wanneer het kind 4 wordt, breekt er een nieuwe fase aan: het kind gaat naar de basisschool. Voor de school is het goed te weten hoe de eerste jaren van het kind zijn verlopen. In deze eerste jaren heeft het kind leren lopen, praten en de wereld om zich heen ontdekt. En het heeft een eigen karakter ontwikkeld. Het ene kind is druk of juist rustig, speelt graag alleen of juist met andere kinderen. Ieder kind ontwikkelt zich bovendien in zijn of haar eigen tempo. De pedagogisch medewerkers

leren de kinderen tijdens de voorschoolse periode goed kennen en hebben de ontwikkeling van een kind goed gevolgd. Om die reden geeft 't Mereltje schriftelijke informatie door aan de basisschool over de ontwikkeling van het kind.

In de overdracht geven ze die informatie door aan de basisschool. Daarmee kan de leerkracht in groep 1 beter begeleiden en stimuleren, zorgen dat het kind de juiste aandacht krijgt en het onderwijs laten aansluiten op wat het kind individueel nodig heeft. Een goede overdracht van het kind zorgt voor een soepele overstap naar de basisschool. De warme overdracht naar de docent wordt door de pedagogisch medewerker (mentor) van de groep en de vestigingsmanager gedaan.

Ter voorbereiding op school werken we met de kinderen toe naar zelfredzaamheid. Ook bieden we enkele schoolse aspecten aan op de kinderopvang, op speelse wijze en afhankelijk van de ontwikkelingsfase van het kind. Zo doen we onder meer zindelijkheidstraining, stimuleren we zelfstandig de jas en schoenen aan- en uittrekken, hebben we de muziek-, lees- en babbelkring en een variatie aan creativiteit. Ook besteden we op speelse manier aandacht aan wereldoriëntatie: hun eigen voor- en achternaam en waar ze wonen, de dagen en seizoenen, familie, kleuren, vormen en getallen.

Daarnaast doen we minimaal twee keer per jaar een ontruimingsoefening met de kinderen. Om een eventuele ontruiming zo goed en gestructureerd mogelijk te laten verlopen, oefenen we met de kinderen regelmatig spelenderwijs wat ze moeten doen. De kinderen weten dat ze in de rij moeten staan bij de deur van de groep en achter het kindje moeten gaan staan dat de brandweerhelm op heeft. Buiten hebben ze een aangewezen plek waar ze moeten verzamelen.

Met dit alles proberen we bij de kinderen een stadium van ontwikkeling te realiseren, waarbij de voorwaarden om met succes naar school te gaan, zijn vervuld.

Overdrachtsformulier

Als het kind de leeftijd heeft bereikt van 3 jaar en 10 maanden, vullen de pedagogisch medewerkers het overdrachtsformulier in. De inhoud van dit formulier wordt uitgebreid met de ouder(s) besproken, geaccordeerd en ondertekend. Als je bezwaar hebt, dan hoeft je het formulier niet te ondertekenen en wordt het niet besproken met school. Je krijgt het overdrachtsformulier wel altijd mee naar huis.

Bij kinderen met een doorverwijzing van het consultatiebureau wordt het overdrachtsformulier 'warm' overgedragen: een pedagogisch medewerker bespreekt het overdrachtsformulier met de leerkracht of intern begeleider van de basisschool waar het kind naar toe gaat. De ouders van de kinderen die niet via een doorverwijzing een plekje hebben gekregen op een peutergroep, krijgen het overdrachtsformulier mee naar huis en kunnen dit formulier overhandigen tijdens het intakegesprek op de basisschool.

Gegevens kind ten behoeve van de overdracht van voorschoolse opvang naar Primair onderwijs

Naam van het kind

Geboortedatum

Naam instelling voorschoolse opvang

Telefoon

Naam (namen) leiders/pedagogisch medewerkers

Aantal dagdelen/dagen

Periode waarin het kind op de voorschoolse opvang heeft gezeten

Thuis taal (talen)

Eventueel extra hulp die binnen de voorschoolse opvang is geboden

Door

Contacten met instanties of behandelaars (b.v. logopedist, fysiotherapeut)

Naam van het kind wordt met ingang van

geplaatst op basisschool

Opmerkingen:

Datum van invullen

Deze overdrachtsmap wordt bij de overgang naar de school van Primair onderwijs door de ouders aan de directie aangeboden.

Motorische ontwikkeling	Herken ik		
	Duidelijk	Soms wel	Inogl niet
de grote, doelgerichte bewegingen verlopen soepel en gecoördineerd (bijv. rennen, springen, klimmen, fietsen)			
kan bewegen zonder opvallend veel te vallen			

Spelontwikkeling en spelgedrag	Herken ik		
	Duidelijk	Soms wel	Inogl niet
doet actief mee met liedjes, spelletjes en versjes			
heeft plezier in de activiteit waar het mee bezig is			
kiest zelfstandig activiteiten			
de interesse van _____ wordt snel gewekt en is nieuwsgierig naar nieuwe activiteiten en materialen			
kan zichzelf enige tijd alleen vermaken			
kan goed samen spelen			
kan goed delen			
Waar speelt het kind graag mee (binnen en/of buiten)?			

Spraak-taalontwikkeling			
Welke taal (of talen) spreken de ouders			
De thuistaal met het kind is			
	Herken ik		
	Duidelijk	Soms wel	(nog) niet
begrijpt wat er gezegd wordt			
kan via taal duidelijk maken wat het wil			
is goed verstaanbaar			
maakt goede zinnen (drie à vijf-woordzinnen)			
praat spontaan en vrijuit tegen andere kinderen			
praat spontaan en vrijuit tegen volwassenen			
luistert graag naar verhaaltjes			
heeft belangstelling voor prentenboeken			

Medische gegevens

Is er sprake van bijzondere ziekten? Zo ja, welke? (Wat moet de school daarvan weten)

Is er sprake van allergiën (waar moet de school rekening mee houden)

Is uw kind onder behandeling (geweest) van: specialist, fysiotherapeut, logopedist, opvoedkundig specialist of een andere hulpverlener (zo ja, welke?)

Gezinssamenstelling

Naam vader

Naam moeder

Namen en geboortedata eventuele broertjes en zusjes

Eventuele aanvullende opmerkingen van ouders/verzorgers

Naam en handtekening
 (dit in verband met het privacyprotocol, zie bijlage)

Datum van invullen

Laatste versie: januari 2023

Geaccordeerd door	
OC	
MT	Januari 2023
VM	Januari 2023
OR	Januari 2023
Na accordering geplaatst op	
Website	Januari 2023
Personeel, PZ-memo	Structureel bij veranderingen en nieuws
Ouders: MMM en Bso-memo	Structureel bij veranderingen en nieuws